

Plattelandsonwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP2) Samenvattend verslag 2012



Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP2)

Samenvattend verslag 2012

Dr.ir. H.J. Silvis

Dr. I.J. Terluin

Ing. J.H. Jager

LEI-nota 13-012

Januari 2013

Projectcode 2275000576

LEI Wageningen UR, Den Haag

Het LEI kent de volgende onderzoeksvelden:



Sector & Ondernemerschap



Regionale Economie & Ruimtegebruik



Markt & Ketens



Internationaal Beleid



Natuurlijke Hulpbronnen



Consument & Gedrag

Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP2); Samenvattend verslag 2012

Silvis, H.J., I.J. Terluin en J.H. Jager

LEI-nota 13-012

27 p., fig., tab., bijl.

Project BO-12.11-001-024, 'Samenvattend verslag POP2 2012'

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van het EZI-programma Beleidsondersteunend Onderzoek;
Thema: GLB; Cluster: Agroketens en Visserij.



Europees Landbouwfonds voor
Plattelandontwikkeling; Europa
investeert in zijn platteland

Deze publicatie is beschikbaar op www.wageningenUR.nl/lei

© LEI, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2013
Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Woord vooraf	6
1	Financiële voortgang	7
	1.1 Algemeen	7
	1.2 Versterking concurrentievermogen land- en bosbouwsector (As 1)	8
	1.3 Verbetering milieu en platteland (As 2)	10
	1.4 Leefbaarheid en diversificatie (As 3)	11
	1.5 Uitvoering LEADER (As 4)	12
2	Implementatie POP2	13
	2.1 Introductie	13
	2.2 Output- en resultaatindicatoren	13
	2.3 Impactindicatoren	14
3	Kwalitatieve aspecten van de voortgang	15
	3.1 Inleiding	15
	3.2 Taakverdeling Rijk en provincies	15
	3.3 Redenen voor het achterblijven van de uitvoering	15
	3.4 Acties om uitvoering te versnellen	16
4	Bijzondere aspecten	17
	4.1 Consistentie en coördinatiearrangementen	17
	4.2 Benutting van technische ondersteuning	18
	4.3 Functioneren van het Nationale Plattelandsnetwerk	18
	Literatuur	21
	Bijlagen	
	1 Vereisten voor het samenvattend verslag 2012	22
	2 Realisatie resultaatsindicatoren, 2007-2011	23
	3 Realisatie gemeenschappelijke impactindicatoren	24
	4 Monitoring en evaluatie Nationale Plattelandsstrategie	27

Woord vooraf

In opdracht van het Regiebureau POP geeft LEI Wageningen UR met dit rapport inhoud aan het samenvattend verslag 2012 van POP2 (2007-2013).

Op grond van artikel 13 (lid 1 en 2) van Verordening (EC) 1698/2005 zijn de lidstaten verplicht om tweejaarlijks een samenvattend verslag over de voortgang van de Nationale Plattelandsstrategie (NPS) aan de Europese Commissie voor te leggen. Voor ons land gaat het hierbij om de uitvoering van het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013 (POP2). Het eerste verslag (periode 2007-2009) is in 2010 ingediend. Hierbij wordt het tweede samenvattend verslag opgeleverd.

Het verslag is één van de elementen van het strategisch toezicht op het plattelandsontwikkelingsprogramma. De uitvoering van de nationale strategie en de geboekte vooruitgang ten aanzien van de doelstellingen worden beschreven, evenals de bijdrage van die strategie en doelstellingen aan de verwezenlijking van de communautaire strategische richtsnoeren. De informatie is hoofdzakelijk ontleend aan de Jaarverslagen over de uitvoering van 2010 en 2011.

Ter aanvulling van de kwantitatieve informatie zijn interviews gehouden met ir. M.C. Remmers (ministerie van EL&I, Directie Europees landbouwbeleid en voedselzekerheid), W. de Bruin (tot en met 2011 voorzitter van het Twaalf Provinciën Overleg) en M. de Jong (Netwerk Platteland, verantwoordelijk voor coördinatie en beheer).

Het verslag is opgesteld conform de *Guidance Note Strategic Monitoring Report* van de Europese Commissie. De hoofdpunten hiervan zijn opgenomen in bijlage 1.

Ir. L.C. van Staalduinen
Algemeen Directeur LEI Wageningen UR

1 Financiële voortgang

1.1 Algemeen

De Nederlandse Plattelandsstrategie 2007-2013 is qua maatregelen ingevuld in het POP2 (Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013). Voor de financiering hiervan is vanuit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) een budget van ruim 593 mln. euro beschikbaar (tabel 1.1). Hierbij inbegrepen zijn de middelen die met het Health Check-besluit (2008) en het Economisch Herstelplan (2009) aan het programma zijn toegevoegd. Voor Nederland gaat het daarbij om zo'n 100 mln. euro.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Totaal
Budget	70.537	72.638	73.671	87.111	90.407	96.082	102.750	593.197

Bron: POP2 (versie feb. 2010).

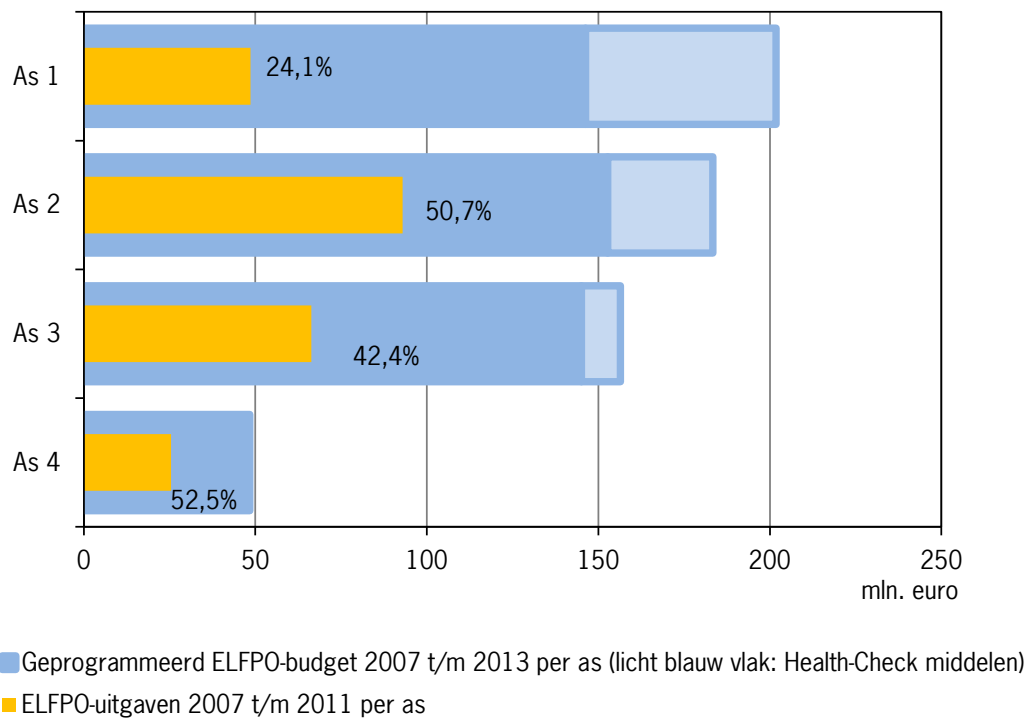
Gegeven de Europese kaders voor de budgetverdeling over de vier assen heeft Nederland in eerste instantie gekozen voor 30% voor de Assen 1, 2 en 3 en 10% voor As 4. Later is de verdeling enigszins gewijzigd. De toegevoegde middelen vanuit Health Check en Economisch Herstelplan zijn ook anders over de assen verdeeld. Volgens de Nederlandse Plattelands Strategie zet Nederland de extra middelen in voor biodiversiteit, klimaat, waterbeheer, hernieuwbare energie, innovatie op deze onderwerpen, en de toegang tot breedband op het platteland. Daarmee richt Nederland het programma op de nieuwe uitdagingen die in het kader van het Health Check-besluit zijn geformuleerd. Concreet zijn de budgetten voor de maatregelen 111, 121, 124, 214, 216, 311 en 321 (LNV, 2010) verhoogd.

De beoordeling van de voortgang over de jaren 2007-2011 gaat in eerste instantie uit van de verrichte betalingen. Tot en met 2011 is zo'n 40% van het totale ELFPO-budget uitgegeven (tabel 1.2). Deze betalingen zijn sluitstuk van soms langdurige processen, vooral bij grote investeringsprojecten. Voor een completer beeld van de voortgang is daarom ook gekeken naar de stand van de financiële verplichtingen.

As	Budget	Budget	Realisatie	Realisatie t.o.v.	Realisatie t.o.v.
	2007-2013	2007-2011	t/m 2011	2007-2011	2007-2013
	mln. €	mln. €	mln. €	%	%
1. Versterking concurrentievermogen land- en bosbouwsector	202	128	48,6	40%	24%
2. Verbetering milieu en platteland	183	120,6	92,9	77%	51%
3. Leefbaarheid en diversificatie	157	108,0	66,4	61%	42%
4. Uitvoering Leader-aanpak	48	34,9	25,4	73%	53%
Technische bijstand	3	2,5	1,7	68%	56%
Totaal	593	394	235	59%	40%

Zoals opgemerkt, is het ELFPO-budget voor een aantal maatregelen eind 2009 verhoogd. In de voortgangsrapportage over 2010 is hiermee voor het eerst rekening gehouden. Inclusief extra middelen ligt aan het eind van 2011 ruim een kwart van de maatregelen boven 40% realisatie. De benutting verschilt per as. Zo bedraagt de uitputting van het ELFPO-budget voor de maatregelen ter verbetering van milieu en platteland (As 2) en voor de uitvoering van LEADER (As 4) ruim 50%, en voor de maatregelen voor Leefbaarheid en diversificatie (As 3) meer dan 40%. Daarentegen is de realisatie van de uitgaven voor Versterking concurrentievermogen land- en bosbouwsector (As 1) minder dan 25% van het budget (figuur 1.1).

Figuur 1.1 ELFPO-budget 2007-2013 per as en uitputting 2007-2011 (%)



Bron: Regiebureau POP (2012).

Al met al liggen de betalingen na 5 van de 7 jaar POP2 op een (te) laag niveau. Verwacht werd dat voor een groter deel van de maatregelen tussen de 50 en 70% van de begrote middelen zou zijn uitbetaald. De ontwikkeling van de uitgaven wordt regelmatig gevolgd. Voorbereid door het Regiebureau, heeft het Comité van Toezicht diverse besluiten genomen om de uitvoering te versnellen. In het vervolg van dit verslag wordt daar nader op ingegaan.

Voor een volledig beeld is, zoals eerder aangegeven, ook gekeken naar de stand van de aangegane financiële verplichtingen. In de beoordeling van de financiële situatie zoals begin 2012 uitgevoerd en in juni 2012 aan het Comité van Toezicht voorgelegd, bleek vrijwel het volledige beschikbare budget reeds verplicht te zijn. Deze verplichtingen moeten volgens het systeem van n+2 in de jaren tot en met 2015 tot uitbetaling komen. De toename van de verplichtingen zal naar verwachting al in 2012 in de uitgaven zichtbaar worden. Aandachtspunt blijft of de aangegane verplichtingen tijdig tot betaling zullen leiden. Hieronder wordt nader ingegaan op de betalingen per maatregel.

1.2 Versterking concurrentievermogen land- en bosbouwsector (As 1)

Voor de versterking van het concurrentievermogen van de landbouw en bosbouwsector zijn de volgende maatregelen geformuleerd:

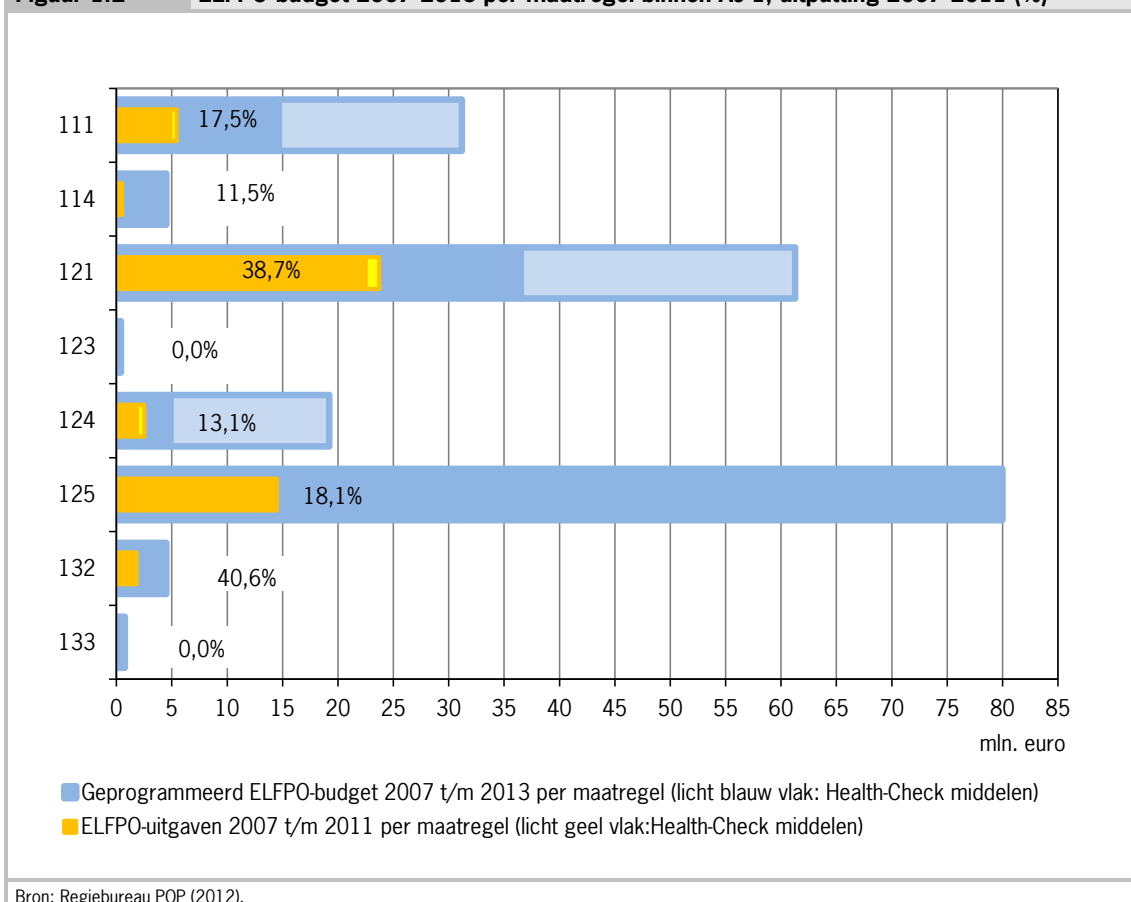
- 111: Acties op het gebied van beroepsopleiding en voorlichting
- 114: Gebruik adviesdiensten
- 121: Modernisering landbouwbedrijven
- 123: Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten
- 124: Samenwerking voor de ontwikkeling van nieuwe producten, procedés en technologieën in de landbouw-, de voedings- en de bosbouwsector

- 125: Infrastructuur voor de ontwikkeling en aanpassing van land- en bosbouw
- 132: Deelname door landbouwers aan voedselkwaliteitsregelingen
- 133: Activiteiten op het gebied van voorlichting en afzetbevordering

Bijna de helft van alle uitgaven onder As 1, 49%, is besteed aan modernisering van landbouwbedrijven (maatregel 121). Aan infrastructuur (maatregel 125) is 30% uitgegeven, terwijl 11% is gegaan naar beroepsopleiding en voorlichting (maatregel 111). Vijf procent is besteed aan samenwerking (maatregel 124), 4% aan voedselkwaliteitsregelingen (maatregel 132) en 1% aan adviesdiensten (maatregel 114). De maatregelen 123 (verhoging toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten) en 133 (activiteiten rond voorlichting en afzetbevordering) zijn tot nu toe niet opengesteld. Hiervoor zijn dus geen uitgaven gedaan.

De financiële realisatie van de afzonderlijke maatregelen binnen As 1 varieert van 0% tot bijna 41% (figuur 1.2).

Figuur 1.2 ELFPO-budget 2007-2013 per maatregel binnen As 1, uitputting 2007-2011 (%)



Maatregelen ter bevordering van de infrastructuur (125) kent het hoogst geplande budget ter waarde van 80 mln. euro, maar is slechts voor 18% benut. Maatregel 114 (Gebruik adviesdiensten) heeft een nog lager realisatiepercentage. De maatregel voor deelname aan voedselkwaliteitsregelingen (132) is qua uitgaven relatief het verst gevorderd, op korte afstand gevolgd door de maatregel voor Modernisering landbouwbedrijven (121). Geconstateerd kan worden dat de realisatie van de uitgaven na vijf van de zevenjarige POP2-periode voor As 1 over de gehele linie achterloopt bij de verwachtingen. In hoofdstuk 3 wordt hiervoor een nadere verklaring gegeven. Voor wat betreft de Health Check laat de figuur 1.2 een bescheiden realisatie zien. Dit onderstreept de regel dat de nodige tijd gemoed is tussen het beschikbaar stellen van middelen, het formuleren en openstellen van maatregelen en de uiteindelijke betalingen.

Op verplichtingenniveau geldt voor deze as dat inmiddels vrijwel de volledige budgetruimte is verplicht.

Met het oog op de soms langdurige procedures om vergunningen te verwerven, zijn de termijnen voor maatregel 121 (modernisering van landbouwbedrijven) verlengd. Met name bij de submaatregelen 'Jonge Landbouwers', 'Gecombineerde Luchtwassystemen' en 'Milieuvriendelijke Maatregelen (POP-nu)' is de termijn voor het indienen van de subsidievaststellingsaanvraag onder voorwaarden verlengd van 2 naar 3 jaar.

1.3 Verbetering milieu en platteland (As 2)

Voor de verbetering van milieu en platteland zijn in het POP2 de volgende maatregelen opgenomen:

212: Betalingen voor natuurlijke handicaps aan landbouwers

214: Agromilieuverbintenissen

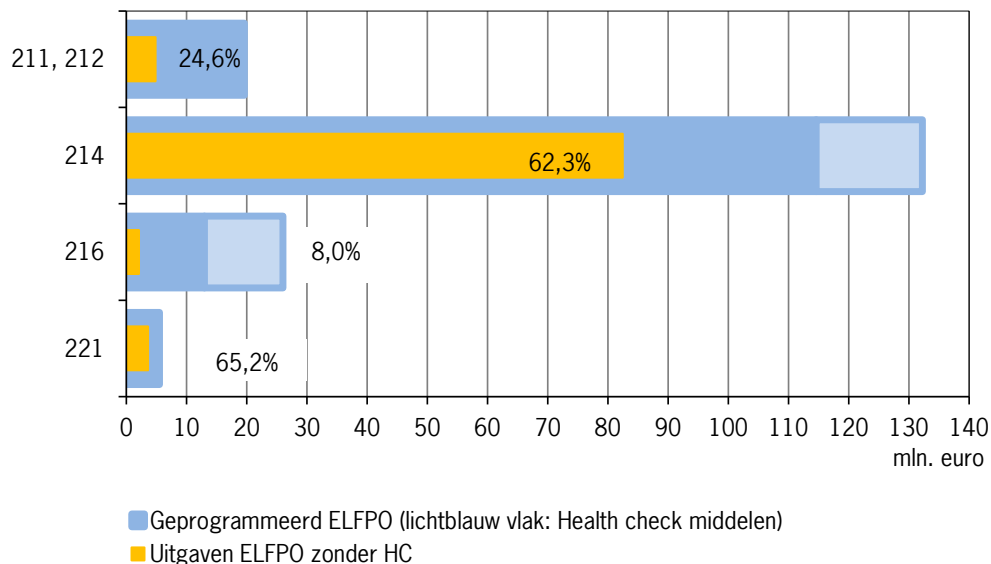
216: Niet-productieve investeringen

221: Eerste bebossing landbouwgrond

Het geprogrammeerde budget voor As 2 is in verband met de Health-Check eind 2009 met ruim € 30,6 mln. verhoogd tot in totaal € 183,4 mln. De extra middelen gingen naar maatregel 214 (+€ 17,6 mln.) en maatregel 216 (+€ 13,1 mln.). In 2011 is er bijna € 15,8 mln. besteed aan maatregelen binnen As 2. Dit heeft het totaal aan uitgaven over de gehele POP2-periode gebracht op bijna € 93 mln. De mate van financiële realisatie komt hiermee net boven de 50% grens. Het overgrote deel van het budget, 89%, is besteed aan agromilieuverbintenissen (maatregel 214).

Figuur 1.3 toont de financiële uitputting van de maatregelen binnen As 2. Maatregel 214 loopt volgens schema met een benutting van ruim 62%. Maatregel 212 kent een benutting van bijna 25%, ruim achter op schema. Voor maatregel 216 is nog maar 8% uitgegeven. De financiële realisatie van de ELFPO-middelen voor As 2 is ruim 50%.

Figuur 1.3 ELFPO-budget 2007-2013 per maatregel binnen As 2 en uitputting 2007-2011 (%)



Bron: Regiebureau POP (2012).

Voor de verdere realisatie van As 2 zijn goede vooruitzichten dankzij de ontschotting van de provinciale budgetten van maatregel 216. Maatregel 212 loopt echter niet door het ontbreken van nationale cofinanciering. Een deel van het budget zal naar de andere maatregelen in As 2 worden overgeheveld.

1.4 Leefbaarheid en diversificatie (As 3)

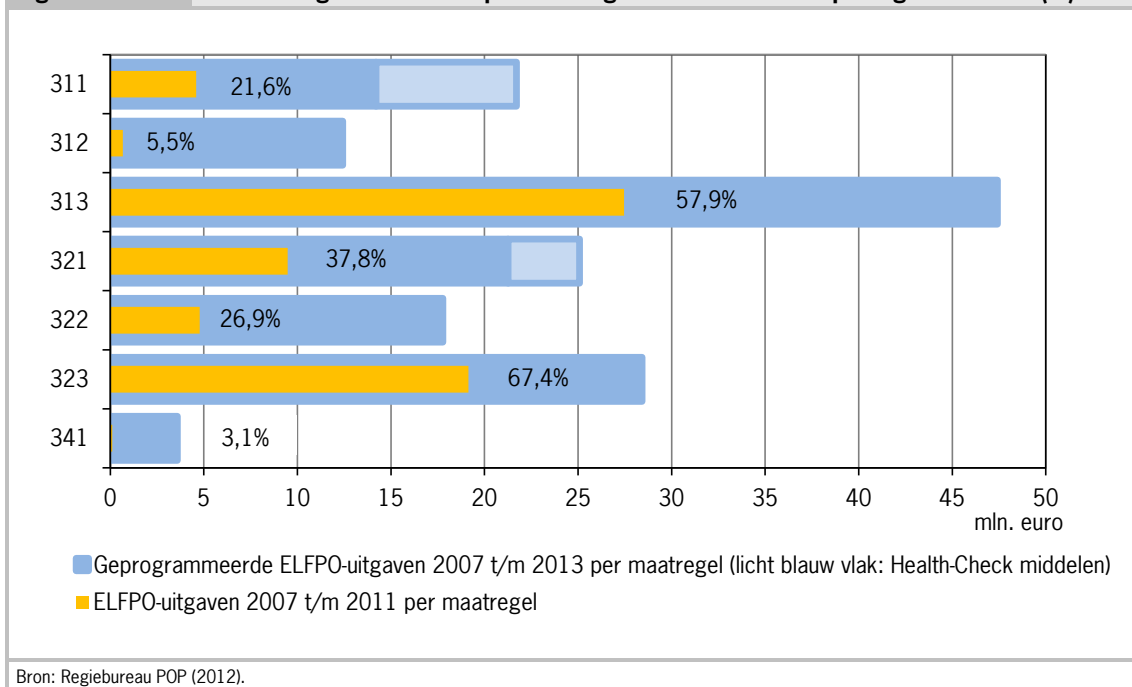
Voor leefbaarheid en diversificatie zijn in het POP2 de volgende maatregelen opgenomen:

- 311: Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten
- 312: Oprichting en ontwikkeling van micro-ondernemingen
- 313: Bevordering van toeristische activiteiten
- 321: Basisvoorziening voor de economie van de plattelandsbevolking
- 322: Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling
- 323: Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed
- 341: Verwerving van vakkundigheid, dynamisering en uitvoering

Tot en met 2011 is € 66,3 mln. uitgegeven aan deze maatregelen. De mate van financiële uitputting ligt hiermee op ruim 42%. De bevordering toeristische activiteiten (313) en instandhouding landelijk erfgoed (323) hebben de hoogste uitgaven gekend en liggen ook relatief gezien voor op de andere maatregelen ten opzichte van de geplande uitgaven (figuur 1.4).

Enkele maatregelen in As 3 lopen minder dan verwacht. Naast een geringe financiële realisatie wordt er in de resterende periode van POP2 ook weinig voortgang verwacht. Binnen As 3 zullen er dan ook verschuivingen plaatsvinden. Een deel van het budget zal naar As 4 worden verschoven.

Figuur 1.4 ELFPO-budget 2007-2013 per maatregel binnen As 3 en uitputting 2007-2011 (%)



1.5 Uitvoering LEADER (As 4)

Voor de LEADER-aanpak zijn in POP2 de volgende maatregelen opgenomen:

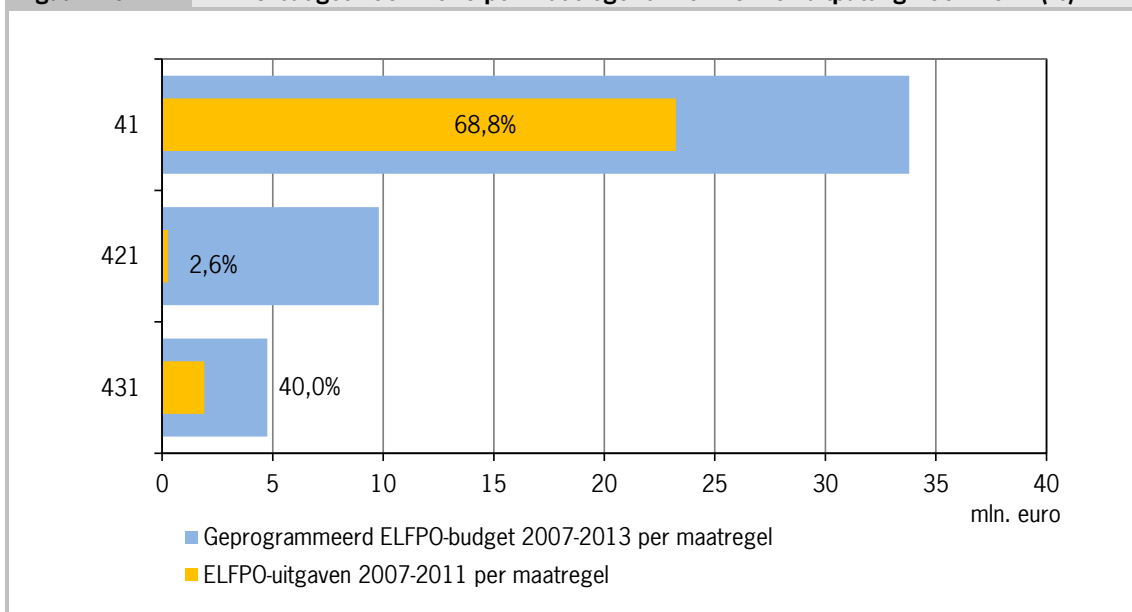
41: Uitvoering van plaatselijke ontwikkelingsstrategieën

421: Uitvoering van samenwerkingsprojecten

431: Beheer van de plaatselijke groep, verwerving van vakkundigheid en dynamiseren van het gebied

Tot en met 2011 is er € 25,4 mln. besteed aan de uitvoering van LEADER. De mate van financiële uitputting ligt hiermee op 52,5%. Voor de uitvoering van plaatselijke ontwikkelingsstrategieën (41) is het meeste uitgegeven. Deze maatregel loopt hiermee volgens schema met een benutting van bijna 69%. De financiële uitvoering van maatregel 431 loopt achter met een benutting van 40%. Maatregel 421 kent een minimale uitputting van minder dan 3% (figuur 1.5). Niettemin is de verwachting dat op nationaal niveau het merendeel van de ontwikkelingsplannen tot volledige realisatie zal komen.

Figuur 1.5 ELFPO-budget 2007-2013 per maatregel binnen As 4 en uitputting 2007-2011 (%)



2 Implementatie POP2

2.1 Introductie

In aanvulling op het vorige hoofdstuk met de financiële indicatoren, beschrijft dit hoofdstuk de implementatie van POP2 aan de hand van enkele andere geaggregeerde indicatoren. Het gaat hierbij om outputindicatoren, resultaatindicatoren en impactindicatoren. De uitkomsten geven een divers beeld van de voortgang van de Nederlandse Plattelandsstrategie. In het volgende hoofdstuk worden de uitkomsten verklaard.

2.2 Output- en resultaatindicatoren

De output van veel maatregelen wordt met meerdere indicatoren gevolgd. De mate van realisatie van deze outputindicatoren in de periode 2007-2011 kan sterk uiteenlopen. Zo geldt voor de maatregel Modernisering landbouwbedrijven (121) dat het aandeel tot nu toe gesteunde bedrijven 69% van de streefwaarde in 2013 bedraagt, maar het gerealiseerde investeringsvolume nog maar 23% van de streefwaarde. Eén en ander komt doordat de gesteunde bedrijven per project een kleiner bedrag hebben geïnvesteerd dan was verwacht.

De gerealiseerde output voor de POP-maatregelen levert een uiteenlopend beeld op: bij sommige maatregelen zoals 111, 212, 313 en 41 zijn de streefwaarden voor 2013 al ruimschoots gehaald, terwijl bij andere maatregelen nog geen kwart van de streefwaarden voor de output zijn gerealiseerd (tabel 2.1). Deze bevindingen hebben aanleiding gegeven om corrigerende maatregelen te treffen.

Realisatie	As 1	As 2	As 3	As 4
<25%	114	216	311	423
	121	221	312	
	132		341	
26-50%	125	214	311	421
			313	
			321	
			322	
			323	
51-75%	121	214	322	41
	124	216		
76-100%		212	321	41
		214	323	
>100%	111	212	313	41

De realisatie van de resultaatindicatoren (bijlage 2) volgt het beeld dat uit de input- en outputindicatoren naar voren komt: de indicatoren die betrekking hebben op de maatregelen 111, 212, 214 liggen al dicht in de buurt van de streefwaarden voor 2013, terwijl de resultaatindicatoren van andere maatregelen nog sterk achterblijven.

2.3 Impactindicatoren

De ontwikkeling van de impact-indicatoren levert eveneens een gemengd beeld van de voortgang op (tabel 2.2; bijlage 3). Het gedeeltelijk achterblijven van de impactindicatoren bij de doelen weerspiegelt het feit dat algemeen-economische en politieke factoren een overheersend effect hebben op de plattelandsontwikkeling. In dat licht heeft de benutting van het ELFPO-budget een bescheiden betekenis. Bij het opstellen van het Nederlandse Plattelandsontwikkelingsprogramma is hierop geanticipeerd door bij voorbeeld geen harde absolute doelen voor de economische impact-indicatoren te noemen, maar uit te gaan van trendmatige ontwikkelingen. De realisatie van twee milieu-indicatoren (5. Instandhouding landbouwgrond en bos met hoge natuurwaarde; 7. Bijdrage tot het tegengaan van klimaatverandering) ligt op schema, twee andere milieu-indicatoren (4. Ombuiging achteruitgang biodiversiteit; 6. Verbetering waterkwaliteit) kunnen niet worden beoordeeld vanwege het ontbreken van data of een streefwaarde voor het te bereiken doel.

Tabel 2.2		Beoordeling realisatie gemeenschappelijke impact-indicatoren, 2007-2011		
	Indicator	Nagestreefde waarde per 2013	Voortgang ultimo 2011	Beoordeling
1	Economische groei	Trendmatige raming: groei van 2% a)	In primaire landbouwsector niet gehaald; in overige sectoren wel	-/+
2	Schepping werkgelegenheid	Trendmatige raming: groei van 2% a) Nagestreefde arbeidsparticipatie nationaal 'algemeen': 70%	In primaire landbouwsector en voedingsmiddelenindustrie niet gehaald; in secundaire en tertiaire sector wel	-/+
3	Arbeidsproductiviteit	CPB raamt een productiviteitsgroei van 1,5% per jaar voor de gehele economie, specifiek voor de marktsector is dit 2% a)	In primaire landbouwsector niet gehaald; in voedingsmiddelenindustrie en bosbouwsector wel	-/+
4	Ombuiging achteruitgang van de biodiversiteit	Streven is de achteruitgang van de biodiversiteit per 2010 tot staan te brengen. Streven is tussen 2007 en 2010 de achteruitgang meer en meer te remmen, zodat vanaf 2010 de index voor de populatie van boerenlandvogels (indicator 17) op hetzelfde niveau blijft; die stilstand moet na 2010 gehandhaafd blijven	De achteruitgang is in 2010 nog niet gestopt. Index van 2011 is nog niet beschikbaar	-
5	Instandhouding landbouwgrond en bos met hoge natuurwaarde	Streven is de hoeveelheid landbouwgrond en bos met hoge natuurwaarde niet achteruit te laten gaan en te handhaven op het huidige niveau van 2% van de totale oppervlakte landbouwgrond (UAA)	Tussentijdse meting met een (nauwkeuriger) meetmethode geeft aan, dat het doel zeer waarschijnlijk wordt gehaald	+
6	Verbetering waterkwaliteit	Streven is een verdergaande verbetering van de waterkwaliteit. De bijdrage van POP-maatregelen aan de verbetering van de waterkwaliteit zal echter, gelet op het grote aantal maatregelen dat genomen wordt náást de inzet van POP en het relatief beperkte budget voor POP-maatregelen, niet kwantitatief inzichtelijk gemaakt kunnen worden	De waterkwaliteit van rivieren, meren, zee en grondwater gaat vooruit	
7	Bijdrage tot het tegengaan van klimaatverandering	POP draagt bij aan reductie van de CO ₂ -uitstoot; absolute bijdrage is niet gekwantificeerd	Zowel primaire landbouwsector als bosbouwsector hebben een bijdrage aan hernieuwbare energie geleverd. Daarmee is doel gehaald	+

a) Nederland hanteert voor economische groei, werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit geen streefwaarden, maar trendmatige ramingen en prognoses. Het regeerakkoord van begin 2007 gaat uit van 2% economische groei. Bron: POP2 (versie feb. 2010).
Bron: Tabel bijlage 3; bewerking LEI.

3 Kwalitatieve aspecten van de voortgang

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft enkele kwalitatieve aspecten van de voortgang van de Nationale Plattelandsstrategie. Na een toelichting op de taakverdeling tussen Rijk en provincies wordt ingegaan op de redenen voor het achterblijven van de voortgang en op de acties om de uitvoering te versnellen. Een en ander is gebaseerd op de doorlopende monitoring en evaluatie van de Nationale Plattelandsstrategie. Een beknopt overzicht van de rapportages en studies in dit kader is apart bijgevoegd (bijlage 4).

3.2 Taakverdeling Rijk en provincies

Bij de analyse van de implementatie van het Nederlandse POP 2007-2013 moet er rekening mee worden gehouden dat de provincies het POP2 in medebewind met het Rijk uitvoeren. Voor de uitvoering van het programma betekent dit het volgende:

- de doelen voor As 1 (exclusief maatregel 125) worden door het Rijk vastgesteld; het Rijk voert het beleid ook uit;
- de doelen voor As 2 worden door het Rijk en provincies in onderling overleg vastgesteld; de uitvoering van het beleid is door de provincies bij de Dienst Regelingen van het ministerie van EL&I belegd;
- de doelen voor maatregelen 125 en 216 zijn ook in overleg tussen het Rijk en provincies bepaald; de provincies voeren de maatregelen uit;
- het vaststellen van de doelen voor de Assen 3 en 4 en de uitvoering van het beleid liggen bij de provincies.

Door deze taakverdeling heeft POP2 een groot aantal regelingseigenaren, wat de uitvoering complex maakt. De belangen van de betrokken partijen lopen niet altijd parallel, waardoor tussentijdse aanpassingen lastig zijn. De administratieve werklast die met de uitvoering van het POP2 gepaard gaat, lijkt groot in verhouding tot het beschikbare ELFPO-budget.

Voor de uitvoering van maatregelen in de Assen 3 en 4 gedurende 2007-2013 staat 204,8 mln. euro van het ELFPO-budget ter beschikking van de provincies. Alle twaalf provincies hebben daarbij hetzelfde bedrag toebedeeld gekregen: 17,1 mln. euro. De provincies leggen verschillende accenten bij de begroting van de maatregelen van de Assen 3 en 4. Sommige provincies passen veel maatregelen toe, terwijl andere er veel minder hebben opengesteld. Ook lopen de accenten in de verdeling van het budget over de maatregelen uiteen. Indertijd is bestuurlijk met provincies afgesproken, dat het ELFPO-budget zo veel mogelijk wordt ingezet in combinatie met het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), waaruit ook met nationale middelen nationaal plattelandsbeleid wordt gefinancierd.

De realisatie van de indicatoren die betrekking hebben op maatregelen 125 en 216 en de maatregelen van de Assen 3 en 4 zijn een optelsom van de realisatie in de verschillende provincies. Het kan voorkomen dat het budget 2007-2013 voor een bepaalde maatregel in de ene provincie is uitgeput, terwijl er in een andere provincie nog geen 10% van het budget is besteed. Omdat de indicatoren op nationaal niveau worden uitgedrukt, geeft het nationale beeld een gemiddelde aan van uiteenlopende situaties in de provincies.

3.3 Redenen voor het achterblijven van de uitvoering

Zoals in hoofdstuk 1 is beschreven, lopen de betalingen achter bij de verwachtingen. Dit heeft vooral betrekking op maatregelen in As 1. Er is een tweetal hoofdfactoren aan te wijzen, die in 2010 en 2011 hebben geleid tot een vertraging in de uitputting van het ELFPO-budget:

- Veel bedrijven zijn terughoudend met het doen van investeringen vanwege de aanhoudende financieel-economische crisis. Dit is vooral merkbaar bij de uitputting van het budget voor maatregel 121 (bedrijfsmodernisering). De EHEC-crisis in 2011, die een negatief effect had op de inkomensontwikkeling van groentebedrijven, heeft dit verergerd.
- In oktober 2010 heeft het kabinet via staatssecretaris Bleker schriftelijk aan de provincies medegedeeld dat zij geen verplichtingen meer mogen aangaan ten laste van de ILG-middelen. Deze brief vloeide voort uit het voornemen van het pas aangetreden kabinet (Rutte) om te bezuinigen op het natuurbeleid dat wordt betaald uit het ILG-budget. De brief leidde tot vertraging in de uitvoering van POP2. Het duurde bijna een jaar voordat er tussen het ministerie en de provincies in het zogenaamde 'onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur' overeenstemming was over verantwoordelijkheden en financiën.

De economische crisis kan worden aangeduid als een externe factor, die tot vertraging in de uitvoering van het POP2 heeft geleid (achterblijven investeringen), maar die buiten de invloedssfeer van het POP2 valt. Dat ligt anders voor de vertraging die is veroorzaakt door de bezuinigingsbrief van het Rijk aan de provincies. Het wijzigen van beleidsafspraken heeft tot onzekerheid en inactiviteit geleid bij de uitvoering van het POP2.

3.4 Acties om uitvoering te versnellen

Het Regiebureau heeft vanaf het begin van het programma een actieve rol gespeeld om een goede uitvoering van het programma te bevorderen. Op advies van het Regiebureau heeft het Comité van Toezicht (CvT) in 2010 diverse initiatieven genomen om het tempo van de uitputting van het ELFPO-budget te versnellen (Regiebureau, 2011):

- een protocol dat de besluitvormingsprocedure beschrijft voor het overhevelen van ELFPO-budget van de ene naar de andere POP-maatregel, waarbij het overhevelen van middelen over de assen heen als uiterste remedie wordt beschouwd;
- besluitvorming over de indiening van notificatie 2011-1, waarin een deel van de ELFPO-middelen wordt herverdeeld over de maatregelen;
- aanpassingen in de uitvoering, gericht op verbetering in conformiteit van de uitvoering;

In samenhang hiermee heeft het Regiebureau de regelingseigenaren ondersteund bij het vinden van oplossingen voor dreigende budgettekorten.

Op voorstel van het Regiebureau heeft het Comité van Toezicht (CvT) in 2011 opnieuw besluiten genomen om onderbesteding van de ELFPO-middelen tegen te gaan:

- ontschotting van budgetten tussen provincies; voor maatregel 125 is de ontschotting van budgetten tussen provincies snel succesvol geweest voor het aangaan van verplichtingen. In november 2011 was er sprake van committeringen tot 100% van het beschikbare budget van deze maatregel en wilden provincies meer verplichtingen voor eigen rekening en risico aangaan.
- overboeken van (deel)budgetten op maatregelen waarvan de verwachting is dat zij niet tot realisatie zullen komen naar onderdelen die voldoende potentie hebben om extra budget te verwerken. Deze wijzigingen zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de Europese Commissie in een drietal notificaties (2011-1, 2011-2 en 2011-3). Behalve het tegengaan van onderbesteding spelen de notificaties ook in op actuele beleidsprioriteiten die samenhangen met de Health Check, zoals waterbeheer en biodiversiteit.

4 Bijzondere aspecten

4.1 Consistentie en coördinatiearrangementen

Deze paragraaf is gewijd aan de consistentie en coördinatiearrangementen van het POP2 met ander EU-beleid, andere prioriteiten en andere financiële instrumenten.

Op verschillende manieren is gewaarborgd dat het POP wordt ingezet voor de algemene prioriteiten van het EU-beleid. De herziening van de Strategische Richtsnoeren en de aanvullende financiële middelen vanwege de Health Check en het Economisch Herstelplan hebben in 2009 aanleiding gegeven om de Nationale Plattelandsstrategie en het Programmadocument POP Nederland aan te passen. Voor vrijwel alle in het kader van de Health Check genoemde nieuwe uitdagingen liggen er opgaven voor Nederland. Een centrale opgave is het stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit. Ook voor het waterbeheer staat Nederland voor grote opgaven. Wat betreft hernieuwbare energie ziet Nederland goede mogelijkheden voor aanvullingen op het bestaande generieke beleid. De uitdagingen op het terrein van klimaatverandering zijn gecombineerd met de inzet op biodiversiteit, waterbeheer en energie.

Om te voorkomen dat POP2 in conflict komt met ander EU-beleid en ondoelmatig met de middelen wordt omgegaan, zijn bij de opzet van het programma diverse voorzieningen getroffen:

- Alle communautaire voorschriften op het gebied van mededinging, de plaatsing van overheidsopdrachten, milieubescherming en -verbetering, de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen en non-discriminatie worden in acht genomen.
- POP2 overlapt op een aantal gebieden met ander EU-beleid. Er zijn maatregelen getroffen om te voorkomen dat de ondernemers twee keer voor dezelfde activiteit worden beloond.
- Bij de afbakening tussen POP2 en Structuurfondsen wordt gewaarborgd dat dubbele financiering van eenzelfde project uitgesloten is. De betreffende beheersautoriteiten zijn ervoor verantwoordelijk om maatregelen te nemen die dubbelfinanciering uitsluiten. Zij hebben hiervoor een concrete procedure ontwikkeld.
- POP2 heeft raakvlakken met het Europees Visserij Fonds (EVF) op het gebied van aquacultuur. Projecten en activiteiten die omschakeling van landbouw naar aquacultuur steunen, vallen niet onder POP2, maar onder het EVF. Voor de sportvisserij stelt Nederland géén gelden vanuit het EVF beschikbaar. Sportvisserij kan wel vanuit het POP ondersteund worden, bijvoorbeeld als het gaat om verbredingsactiviteiten. Er kan overlap ontstaan tussen lokale groepen in het EVF (As 4) en LEADER Groepen in POP2 (As 4). Wanneer een plaatselijke groep onder de LEADER-as geheel of gedeeltelijk samenvalt met een visserijgebied, moet de afbakening tussen beide in het ontwikkelingsplan uitgewerkt worden.
- Volgens de verordening van Life+ kunnen maatregelen die vanuit een ander Europees fonds worden gesteund, niet ook een beroep kunnen doen op Life+. Deze regeling wordt gehandhaafd. Cofinanciering van Life+ is vooral bestemd voor kleinschalige investeringen in Natura 2000-gebieden, zoals bepaalde herstelmaatregelen. Beheermaatregelen voor Natura 2000-gebieden door boeren en andere grondeigenaren komen vanuit POP2 in aanmerking voor cofinanciering.

De organisatie van de uitvoering van het POP is complex door de betrokkenheid van een groot aantal regelingeigenaren. De gekozen taakverdeling sluit niet naadloos aan bij de taakverdeling voor ander EU-beleid, andere prioriteiten en andere financiële instrumenten. Een scherpere keuze in de verantwoordelijkheidsverdeling zou vermoedelijk de onderlinge consistentie en coördinatie versterken. Bijvoorbeeld door de verantwoordelijkheid voor plattelandsontwikkeling sterker bij de landsdelen (bij voorbeeld: noord, oost, zuid, west) neer te leggen. Denkbaar is ook, dat het Rijk voor bepaalde beleidsprioriteiten een grotere verantwoordelijkheid neemt.

4.2 Benutting van technische ondersteuning

In de implementatie en uitvoering van POP2 heeft het Regiebureau POP een spilfunctie. Zo ondersteunt het Regiebureau het Rijk en de provincies bij de uitvoerende taken. Daarnaast voert het Regiebureau het secretariaat van het Comité van Toezicht POP Nederland (CvT), met de beheersautoriteit als voorzitter. Sinds oktober 2010 is dat de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, nu EZ. Het Regiebureau is overigens volledig nationaal gefinancierd. De meeste activiteiten van het Regiebureau, zoals op het gebied van communicatie en monitoring en evaluatie, zijn wel gefinancierd uit Technische Bijstand.

Het Regiebureau communiceert met de Europese Commissie over de voortgang van het programma en dient voorstellen in voor aanpassingen aan POP2 (notificaties en wijzigingen). Het Regiebureau POP laat zich tweemaal per jaar door de regelingeigenaren (Rijk en provincies) informeren over de voortgang, zowel financieel als qua output, van de uitvoering van het programma. Naar aanleiding van gesignaleerde knelpunten vindt aanpassing en bijsturing plaats. Het Regiebureau fungeert op nationaal niveau ook als helpdesk en faciliteert in het kader van de programmabegeleiding een aantal overlegstructuren: het Twaalf Provinciën Overleg (TPO), het Begeleidingsteam POP (B-team) met vertegenwoordigers van (beleids)directies van het ministerie van EL&I, provincies, betaalorgaan en 'delegated body' Dienst Regelingen, en het POP-coördinatieoverleg van EL&I.

In 2009 is een begeleidingsgroep ingesteld voor de Midterm-evaluatie. Via een Europese aanbestedingsprocedure is het consortium van Ecorys en Witteveen & Bos gekozen als evaluator van de Midterm. Deze evaluatie is in 2010 uitgevoerd.

Uit het budget voor technische bijstand wordt de ondersteuning van het Nationaal Plattelandsnetwerk (zie paragraaf 2.3) bekostigd. Voor het Plattelandsnetwerk is voor de totale programmaperiode een bedrag van € 2 mln. aan EU-middelen gereserveerd. Rijk en provincies zetten eveneens gezamenlijk in totaal € 2 mln. in voor het Netwerk. Voor het Europese deel is in september 2007 een subsidieaanvraag ingediend bij het Betaalorgaan. Op 1 april 2008 werd de subsidiebeschikking ontvangen. Tabel 4.1 bevat een overzicht van de uitgaven in het kader van het Nationaal Plattelandsnetwerk tot en met 2011, uitgesplitst naar:

- het bedrag dat is gebruikt voor de structuur die nodig is om het netwerk te beheren (onderdeel C);
- het bedrag dat gebruikt is voor het uitvoeren van het actieplan (onderdelen A, B, en D).

Projectonderdeel	Begrote kosten (€)	Reeds gedeclareerd (€)
A Directe uitvoeringstaken	1.316.519	1.003.071
B Facilitatie en uitvoering netwerk	460.047	253.314
C Beheer en structuur netwerk	572.612	406.531
D Directe uitvoering in de regio	1.012.168	629.925
Totaal exclusief BTW	3.361.345	2.292.841

4.3 Functioneren van het Nationale Plattelandsnetwerk

De Nationale Plattelandsstrategie beschrijft doel, opzet en taken van het Nationaal Plattelandsnetwerk. Volgens de EU-kaders dient het tot 'het uitwisselen van ervaringen, het ondersteunen van de uitvoering en evaluatie van het plattelandsontwikkelingsbeleid, en het coördineren van de informatiestroom tussen het lokale, nationale en Europese niveau'. Ook moet het netwerk leren en gebruik maken van de ervaringen die in voorgaande periodes zijn opgedaan met netwerk instrumenten, zoals een nationale website, conferenties, trainingen, vraag en aanbod diensten en ondersteuning van transnationale samenwerking. Het netwerk is er voor de organisaties die de begunstigden van de Assen 1, 2, 3 en 4 van het programma vertegenwoordigen of betrokken derden, lokale actiegroepen en hun informele netwerken, regionale en

nationale administratieve organisaties betrokken bij de uitvoering van POP2, en diverse andere administraties en organisaties betrokken bij plattelandsontwikkeling.

In Nederland is het Netwerk Platteland opgezet als een nationaal netwerk van en voor mensen en organisaties die zich inzetten voor een aantrekkelijk platteland (Netwerk Platteland, 2010). Het faciliteren van het Nationaal Netwerk Platteland is gedelegeerd aan een combinatie van vijf organisaties: ETC Adviesgroep Nederland; CLM Onderzoek en Advies; Communicatiebureau de Lynx; Aequator Groen en Ruimte; Movisie.

Het Netwerk Platteland is niet bedoeld voor ondersteuning bij het indienen van subsidieaanvragen voor projecten, maar onder andere om samen met lokale actoren nieuwe ideeën te genereren voor plattelandsontwikkeling. 'Bottom up' is daarbij het devies; waar nodig kunnen prikkels van bovenaf worden gegeven. Verder is het Netwerk Platteland vooral grensoverschrijdend met het POP bezig: hoe kunnen middelen van meerdere assen tegelijk voor gebiedsontwikkeling worden ingezet? Als zodanig is de focus van het Netwerk Platteland meer territoriaal dan sectoraal.

De activiteiten van het Netwerk Platteland bestonden in 2010 en 2011 uit een reeks directe uitvoeringstaken en uit facilitering van de uitvoering en het beheer van het Netwerk (Netwerk Platteland, 2009, 2010 en 2011). Deze taken worden hieronder toegelicht:

A Directe uitvoeringstaken

- A1 Opstellen werkplan: deze zijn voor 2010 en 2011 gemaakt (Netwerk Platteland, 2009 en 2010).
- A2 Opsporing, analyse, verspreiding, uitwisseling goede en overdraagbare praktijken: tot eind 2011 zijn er 142 projecten ingevoegd in de database innovatieve praktijken.
- A3 Uitwisseling van kennis, ervaring en vernieuwende impulsen: dit gebeurt via een scala aan instrumenten: de website www.netwerkplatteland.nl/, sociale media als wekelijkse twitterchats, blogs, GUUS.net, LinkedIn-groepen en web 2.0, de website www.toekomstglb.nl/ een digitale nieuwsbrief (8 keer per jaar in 2010 en 2011), het magazine Streek (4 keer per jaar in 2010 en 2011), het infoloket Platteland, publicaties (6 in 2010 en 2011). Ook organiseerde het Netwerk Platteland bijeenkomsten voor lokale actoren over relevante thema's zoals lokale energieopwekking, duurzaam voedselbeleid, jongerenhuisvesting, bevolkingskrimp en topdorpen.
- A4 Informeren, adviseren, signaleren en agenderen: in het kader van deze taak is er bijvoorbeeld in 2011 een bijeenkomst van het Plattelandsparlement in het gebouw van de Tweede Kamer georganiseerd, een analyse van de onderuitputting van As 1 en As 2 van het POP gemaakt, en een leidraad ontwikkeld voor het opzetten en uitvoeren van samenwerkingsprojecten voor Plaatselijke Groepen (PG's).
- A5 Deskundigheidsbevordering: ondersteuning van opleiding en scholing van PG's en groepen ten behoeve van kwaliteit van gebiedsontwikkeling: in het kader van deze taak zijn Plaatselijke Groepen ondersteund bij het maken van een zelfevaluatie. Hiervoor zijn gebiedsvouchers uitgegeven.
- A6 Technische bijstand rond transnationale samenwerking: een teamlid heeft mede een LEADER-symposium in Brussel georganiseerd (zie ook leidraad voor PG's bij A4).

B/C Facilitering van de uitvoering en het beheer van het Netwerk

- B1 Netwerken: regionaal, nationaal, internationaal: Het netwerken heeft vooral betrekking op het onderhouden van de relaties met EL&I, de EC, nationale en internationale landbouw-, natuur- en plattelandsorganisaties.
- B2/B3/C Monitoring en evaluaties, tevredenheidsmetingen; coördinatie en contact met opdrachtgevers; en beheer van het Netwerk Platteland: deze taken hangen samen met het management van het Netwerk Platteland en het afleggen van verantwoording.

Mede dankzij de sociale media zijn er nieuwe spelers in het veld van plattelandsontwikkeling. Het Netwerk Platteland signaleert dat burgerinitiatieven in opkomst zijn, zoals NUDGE (<https://www.nudge.nl/>), URGENDA (www.urgenda.nl) en Netwerk Democratie (www.netdem.nl). Deze burgerparticipatie, veelal ge-

dragen door stedelijke personen, genereert nieuwe ideeën over samenwerking tussen actoren in de stad en op het platteland.

Op Europees niveau behoort Nederland tot de koplopers bij de implementatie van de LEADER-as van POP2. Het Netwerk Platteland speelt een rol in de samenwerking tussen de plaatselijke groepen die zich met As 4 bezighouden en draagt onder andere ook bij aan de verbetering van monitoring en evaluatie zoals ingezet na het rapport van de Europese Rekenkamer over de uitvoering van As 4. In 2010 heeft het Netwerk al plaatselijke groepen ondersteund in het opzetten van zelfevaluaties om tot verbeteringen in de werkwijze te komen.

Voor de toekomst van het netwerk kan het problematisch zijn dat de collectieve middelen op het niveau van gebieden onder druk staan. Bezuinigingen op de verschillende bestuurlijke niveaus (rijk, provincies, gemeenten) liggen daaraan ten grondslag. Het staat te bezien of de afnemende middelen gecompenseerd kunnen worden met andere middelen op gebiedsniveau om de activiteiten op het huidige niveau voort te kunnen zetten.

Literatuur

Regiebureau POP 2011. *Jaarverslag over de uitvoering 2010 Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013*. Utrecht.

Regiebureau POP 2012. *Jaarverslag over de uitvoering 2011 Plattelandsontwikkelingsprogramma / 2007-2013*. Utrecht.

LNV 2010. *Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013(POP2)voor Nederland*. Den Haag. Versie februari 2010.

LNV et al., 2010. *Nederlandse Plattelands Strategie*. Den Haag, versie maart 2010.

Netwerk Platteland 2009. *Werkplan 2010 netwerkteam/Netwerk Platteland*.

Via: <http://www.netwerkplatteland.nl/>

Netwerk Platteland 2010. *Werkplan 2011 netwerkteam/Netwerk Platteland*.

Via: <http://www.netwerkplatteland.nl/>

Netwerk Platteland 2011. *Voortgangsrapportage januari t/m maart 2011*.

Via: <http://www.netwerkplatteland.nl/>

Bijlage 1

Vereisten voor het samenvattend verslag 2012

De *Guidance Note voor het Samenvattend Verslag 2012* benadrukt dat de focus wordt gelegd op de belangrijkste ontwikkelingen sinds het eerste Samenvattend Verslag in 2010, vooral de implementatie van de Health Check/European Economic Recovery Package en de follow-up van de Mid Term Evaluatie.

'The strategic monitoring report should be a short document based on a summary of the previous years' APRs (i.e. those covering 2007-2011) and contain the following elements:

1. Description of the progress made containing section on:
 - The financial progress of the NSP with a particular focus on the programming period from the start of the Health Check implementation (2010) until the end of 2011. This information consolidated at national level by rural development axis, by measure and by year of expenditure, will be made available by the Commission services by 31 May 2012, based on the financial information recorded in the IT systems SFC2007 and RDIS.
 - The feedback from programme implementation using aggregated indicators from programme(s) to National Strategy level and from the ongoing evaluation activities for each programme. To this end, the report should include a table which contains the indicators included in the National Strategy, showing the baseline situation (if possible in 2006), the quantified target and the latest available 'progress indicator' (value of the indicator between baseline and target). As regards targets, it should be noted that this strategic monitoring report (covering the outputs/result/impact indicators) should refer to the post-Health Check targets as completed/updated in the latest RDP approved. As far as MS with regional programming are concerned, financial data and indicators should be aggregated at national level.
 - A qualitative description of the progress made over the years 2010 and 2011 based on the financial implementation and the indicators as indicated above, with respect to the strategy chosen, and against the thematic and territorial priorities under each axis. In doing so, MS should identify any problems/barriers encountered which have limited implementation, and explain the reasons behind them. Where the objectives and priorities set out in the NSP have not been met or have been modified, a justification should be given. MS should also report on any programme modification introduced or envisaged at this stage as a follow-up of the Mid-Term Evaluation.
2. A chapter summarising the functioning of the consistency and coordination arrangements with other EU policies, priorities and financial instruments, the use of technical assistance and the functioning of the National Rural Network.'

Bron: Guidance Note Strategic Monitoring Report. European Commission, Directorate-General For Agriculture And Rural Development, Directorate G. Horizontal aspects of rural development.

Bijlage 2

Realisatie resultaatsindicatoren, 2007-2011

Maatregel	Omschrijving maatregel/indicator	CMEF nr. a)	Streefwaarde	Waarde tot en met 2011	Realisatie 2007-2011 (%)
111	Aantal deelnemers dat een opleidingsactiviteit op het gebied van land- en/of bosbouw met succes hebben beëindigd	1			
	Brengt de verworven vaardigheden in praktijk (deelnemers)	1	9.000	81.845	909
	Aantal bedrijven/ondernemingen die nieuwe producten en/of nieuwe technieken hebben geïntroduceerd	3		1.614	
121	Modernisering van landbouwbedrijven	N	1.600	1.346	84
123	Verhoging van de toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten (* 1.000 euro)	N	15	0	0
124	Samenwerking voor de ontwikkeling van nieuwe producten, procedés en technologieën (aantal bedrijven)	N	40	268	670
211	Oppervlakte waarop een succesvol landbeheer wordt toegepast op één van de vijf hierna genoemde indicatoren (ha)	6			
227	Biodiversiteit	6a	101.500	268.876	265
	Waterkwaliteit	6b	0	0	
	Tegengaan van klimaatverandering	6c	1.880	2.387	127
	Bodemkwaliteit	6d	0	0	
	Voorkoming van marginalisering	6e	0	0	
212	Areaal dat bijdraagt aan het landschap (LFA) (ha)	N	136.850	110.007	80
214	Areaal dat bijdraagt aan het landschap (Agro Milieu Betalingen) (ha)	N	4.500	84.645	1.881
	Inwonertal van de plattelandsgebieden die profiteren van verbeterde voorzieningen	10		95.500	
321	Basisvoorzieningen	N	637.500	10.500	2
322	Dorpsvernieuwing	N	355.000	21.000	6
323	Instandhouding en opwaardering van het landelijke erfgoed	N	113.500	64.000	56
321	Stijging van de internetpenetratie op het platteland	11	50%	7%	14
	Aantal deelnemers die een opleidingsactiviteit met succes hebben beëindigd	12			
331, 341	Verwerving van vakkundigheid en dynamisering met het oog op de opstelling en de uitvoering van een plaatselijke ontwikkelingsstrategie	N	300	0	0

a) N = Nationale indicator.
Bron: Regiebureau POP; bewerking LEI.

Bijlage 3

Realisatie gemeenschappelijke impactindicatoren

Gemeenschappelijke impact indicator	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Doel 2013
1. <i>Economische groei (netto toegevoegde waarde)</i>	.						a)
Economische ontwikkeling primaire sector (bruto toegevoegde waarde (mln. €))	10.550	10.548	9.566	8.798	10.307		
Doelwaarde volgens trendmatige groei		10.761	10.976	11.196	11.420	11.648	Duurzame economische groei (trendmatige raming: groei van 2%/jaar)
Vershil		-213	-1.410	-2.398	-1.113		
Economische ontwikkeling voedingsmiddelenindustrie (idem)	11.872	13.112	13.656	14.899			
Doelwaarde volgens trendmatige groei		12.109	12.352	12.599	12.851	13.108	
Vershil		1.003	1.304	2.300			
Economische ontwikkeling secundaire en tertiaire sectoren (idem)	468.381	497.309	519.910	500.960	516.521		
Doelwaarde volgens trendmatige groei		477.749	487.304	497.050	506.991	517.130	
Vershil		19.560	32.606	3.910	9.530		
2. <i>Scheppen van werkgelegenheid (netto toegevoegde FTE's)</i>							a)
Werkgelegenheidsontwikkeling primaire sector (in duizenden personen)	259	259	255	244	233		
Doelwaarde volgens trendmatige groei		264	270	275	281	286	Trendmatige raming: groei van 2%/jaar
Vershil		-5	-15	-31	-48		
Werkgelegenheidsontwikkeling voedingsmiddelensector (idem)	139	137	135	134			
trendmatige groei		142	145	148	150	153	
Vershil		-5	-10	-14			
Werkgelegenheidsontwikkeling secundaire en tertiaire sector (idem)	6.341	8.891	9.029	8.875			
Doelwaarde volgens trendmatige groei		6.468	6.597	6.729	6.864	7.001	
Vershil		2.423	2.432	2.146			

a) Bron: CBS/Statistics Netherlands; Agri-environmental indicators of the OECD (te verschijnen).

Gemeenschappelijke impact indicator	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Doel 2013
3. <i>Arbeidsproductiviteit (verandering in bruto toegevoegde waarde per FTE)</i>							a)
Landbouw (bruto toegevoegde waarde per 'annual work unit' in duizenden €)	54,2	55,3	51,2	47,7	55,0	52,0	
Doelwaarde volgens trendmatige groei		55	56	58	59	60	CPB raamt een productiviteitsgroei van 1,5% per jaar voor de gehele economie; specifiek voor de marktsector 2%
Vershil		0,0	-5,2	-9,8	-3,7	-7,9	
Voedingsmiddelenindustrie (bruto toegevoegde waarde per werknemer in duizenden €)	85,4	95,8	101,1	111			
Doelwaarde volgens trendmatige groei		87	89	91			
Vershil		8,7	12,2	20,4			
Bosbouw (bruto toegevoegde waarde per werknemer in duizenden €)	25,6	25,3	31,1	29,4			
Doelwaarde volgens trendmatige groei		26	27	27			
Vershil		-0,8	4,5	2,2			
4. <i>Keren achteruitgang biodiversiteit</i>							Achteruitgang biodiversiteit per 2010 tot staan brengen, zodat de index op hetzelfde niveau blijft
Populatie van boerenlandvogels (indexcijfer; 2000=100) a)	55,5	58,0	50,3	53,6	50,0	-	
Streefwaarde				waarde 2010	waarde 2010	waarde 2010	
Vershil	0	+2,5	-7,8	+3,3	-3,6		

a) Bron: CBS/Statistics Netherlands; Agri-environmental indicators of the OECD (te verschijnen).

Gemeenschappelijke impact indicator	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Doel 2013
5. <i>Behoud land- en bosbouw met hoge natuurwaarde (veranderingen in land- en bosbouwgebieden met hoge natuurwaarden)</i>							Landbouwgrond en bos met hoge natuurwaarde handhaven op 2% totale oppervlakte landbouwgrond (UAA)
Landbouwgrond met hoge natuurwaarde (% percentage van totale oppervlakte landbouwgrond)	In 2006 is met een andere (nauwkeuriger) meetmethode een waarde van 14% gemeten. Op grond daarvan wordt verwacht, dat het streefcijfer naar alle waarschijnlijkheid wordt gehaald. Recente cijfers zijn echter niet beschikbaar						
Streefwaarde	2	2	2	2	2	2	
6. <i>Verbetering waterkwaliteit (verandering bruto nutriëntbalans)</i>							Verdergaande verbetering waterkwaliteit (Nitraatrichtlijn)
Stikstofoverschot (kg/ha)	159	128	118	115	126		
Streefwaarde	-	-	-	-	-	-	
7. <i>Bijdrage bestrijding klimaatverandering (toename productie duurzame energie)</i>							De landbouw, tuinbouw en bos- en houtsector zullen in 2020 circa 200 PJ duurzame energie per jaar uit biomassa produceren
Productie hernieuwbare energie van agrarische oorsprong (KToe)	2.405	2.463	2.733		5.696		
Streefwaarde	-	-	-	-	-	-	
Productie hernieuwbare energie van bos oorsprong (KToe)	810	784	897		1.033		
Streefwaarde	-	-	-	-	-	-	
a) Voor economische groei, werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit worden geen streefwaarden gehanteerd, maar trendmatige ramingen en prognoses. Het regeerakkoord van begin 2007 gaat uit van 2% economische groei. Bron: POP2 (versie feb. 2010). Bron: Regiebureau POP; bewerking LEI.							

Bijlage 4

Monitoring en evaluatie Nationale Plattelandsstrategie

Hieronder volgt een beknopt overzicht van activiteiten in het kader van de monitoring en evaluatie.

Rapportage/studie	Frequentie/tijd	Betrokken partijen
Jaarverslag over de uitvoering POP	Jaarlijks, uiterlijk op 30 juni	Regiebureau POP, Betaalorgaan DLG, Dienst Regelingen, de 12 provincies, ministerie van EL&I, LEI Wageningen UR
Ex Post Evaluatie POP1	Uiterlijke datum indiening: 31-12-2008	Regiebureau POP, LEI Wageningen UR, Begeleidingsgroep en Klankbordgroep met ministerie van LNV, provincies, Betaalorgaan DLG en Dienst Regelingen
Mid Term Evaluatie	1x per programmaperiode; Uiterlijke datum indiening: 31-12-2010	Regiebureau POP, Consortium van Ecorys en Witteveen + Bos, Begeleidingsgroep met ministerie van EL&I, provincies, Betaalorgaan DLG, Dienst Regelingen
Strategische monitoringsrapportage: samenvattend verslag	Elke twee jaar, voor het eerst in 2010	Regiebureau POP, LEI Wageningen UR
Evaluatie subsidieregelingen RLS (Regeling LNV Subsidies)	Jaarlijks	Ministerie van EL&I, diverse onderzoeksbureaus, afhankelijk van gunning
Aanvullende studies naar POP2-gerelateerde onderwerpen	Verschilt per studie	Ministerie van EL&I, externe onderzoeksbureaus
Ex Post Evaluatie POP2	Aanbesteding in 2014; Uitvoering in 2015.	Regiebureau POP, Begeleidingsgroep met ministerie van EL&I, de provincies, Betaalorgaan DLG, externe evaluator
Ex Ante Evaluatie POP3	Aanbesteding in 2012; Uitvoering in 2012/2013	Regiebureau POP, Begeleidingsgroep met ministerie van EL&I, provincies, Betaalorgaan DLG en Dienst Regelingen, Externe evaluator

Bron: Regiebureau POP, Jaarverslag over de uitvoering 2011 Plattelandsontwikkelingsprogramma 2007-2013, bijlage 5.

LEI Wageningen UR ontwikkelt voor overheden en bedrijfsleven economische kennis op het gebied van voedsel, landbouw en groene ruimte. Met onafhankelijk onderzoek biedt het zijn afnemers houvast voor maatschappelijk en strategisch verantwoorde beleidskeuzes.

LEI Wageningen UR vormt samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

Meer informatie: www.wageningenUR.nl/lei